Štev. 6. V Ljubljani, 11. februarja 1920. Leto LX.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 30·— K
pol leta . . . . 15·— „
četrt leta . . . . 7·50 „
posamezna številka po 60 vin.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 90 vin.
„ „ „ dvakrat . . 80 „
„ „ „ trikrat . . 50 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljsk. Tovariša v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.
Poštni čekovni urad št. 11.197.
Reklamacije so proste poštnine.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva štev. 312.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naši stanovski voditelji in Unija jugosl. učiteljstva.

»Zaveza« je sklenila na delegacijskem zborovanju likvidacijo: sedanja okrajna učiteljska društva, ki so v »Zavezi« včlanjena imajo tvoriti podlago za bodočo organizacijo jugoslovanskega učiteljstva — Unijo; pripravljalni odbor v Beogradu je pripoznal »Zavezo« kot zastopnico slovenskega učiteljstva in za podlago bodoče enotne organizacije; pravila so izdelana in jih imajo v predelavi pokrajinske »Zveze« ter jih dobe v pretres tudi okrajna učit. društva; v nadomestilo sedanjih pokrajinskih Zvez so **mišljena** strokovna tajništva; o gospodarski reorganizaciji, o časnikarski reorganizaciji in o drugih vprašanjih se še ni razpravljalo in sklepalo.

O platformi in temelju, na katerem naj se izvrši naše ujedinjenje, da bo čimtrdnejše in bo vsebovalo res samo smoter in delovanje, ki je vsem skupno in nas vse druži — se je nekaj že pisalo, a oficijelno ničesar določilo, izven točk v predloženih pravilih, ki pa tudi ne odgovarjajo in so potrebne predelave.

To so fakta, s katerimi moramo računati!

Delo, ki je treba izvršiti je večje od že izvršenega in treba je mož velikih organizacijskih izkušenj, da ga pravilno in hitro izvedejo.

Hitro izvedejo, smo rekli! Pred nami stoji šolski zakon, ki poleg šolskih vprašanj vsebuje tudi stanovsko-politiška, naša materijalna in pravna vprašanja; smo pred rešitvijo vprašanja uvrstitve učiteljstva v splošni stalež drž. uradnišva, da ne bomo ostali državni uradniki s svojim staležem — samo zaradi tega bi bilo nujno potrebno, da bi bila Unija že ustanovljena.

Toda kdor ima izkušnje, ta ve, da gre tako delo počasi od rok in je posebno težavno ga izvesti pri nas, ko smo še kaos deveterih pokrajinskih skupin z deveterimi pokrajinskimi samosvojimi razmerami in posebnostmi.

Treba mož velikih organizacijskih izkušenj, da to delo izvedejo!

Pri nas presojamo snujočo se Unijo zgolj s stališča naših slovenskih stanovskih razmer in saniranja našega stanovskega organizacijskega življenja z ozirom na stanovsko strankarstvo iz preteklosti. V primeri z delom in mnogimi velikimi in važnimi vprašanji, ki še čakajo rešitve, je to vprašanje le malenkosten del celotnega vprašanja.

V zadnjem času pa se je pripetil slučaj *) da se je postavilo kot eno glavnih zahtev za garancijo življenske sile bodoče enotne organizacije odstranjenje nekaterih voditeljev slovenskega organiziranega učiteljstva. Še bolj malenkostna zahteva je ta, ker gotovo je: ako se odstranijo dotične osebe, bo morda imela Unija med slovenskim učiteljstvom nekaj več članov, ki se bodo pa bolj pasivno zadržali pri sodelovanju na vodstvu in delovanju organizacije; **izgubila pa bo aktivne delavce z velikimi organizacijskimi izkušnjami, ki so neobhodno potrebni za ustvarjenje in oživotvorjenje Unije.**

Če so pa res nazori teh tovarišev v nasprotju z večino slovenskega učiteljstva, se bo izkazalo pri volitvah zastopnikov v Unijo. Dovolj že pozna njih nazore vse slovensko učiteljstvo, dovolj pozna njih delo in volitve bodo izkazale, če jih še smatra učiteljstvo za vredne svojega zaupanja, da jih izvoli kot svoje zastopnike!

Razmere med slovenskim učiteljstvom so torej le neznatnega pomena pri presojanju celotne organizacije jugoslovanskega učiteljstva, še neznatnejše je pa vprašanje vodilnih oseb, ker to ni nikako vprašanje načelnega pomena, pač pa je važno vprašanje z ozirom na osebno delavnost in korist, ki jo bo imela Unija od ene ali druge osebe, če je izvoljena.

Velika zmota je torej mnenje, da se bodo z odstranitvijo nekaterih oseb pri nas izboljšale stanovske razmere: **potem šele ne bo nikogar, ki bi deloval za celokupnost in se žrtvoval za stvar!**

Program in temeljna načela ima pa učiteljstvo samo v rokah! **Voditelji naši niso bili teroristi in absolutisti:** kar je sklepalo in sklenilo učiteljstvo, to so oni izvrševali!

Glejmo torej celoto in s te celote presojajmo posamezna vprašanja!

Pri naši stanovski kritiki premislimo, da negacija še ni delo; zgolj kritika tudi še ni delo; zgolj teorija tudi ni delo; kdor hoče reformirati, naj pokaže boljša pota **in delo** ter načrte, ki nas povedejo hitreje do pozitivnih uspehov; našim voditeljem ne morete očitati reakcijonarstva in konservatizma, udi ne, da so kedaj delali proti stanovski skupnosti in koristi — a pravimo: ne zametujte izkušenj, ker to je le revolucijonaren pokret, ki škoduje stvari — niso osebe še vse; mi rabimo evolucije, prerojenja stanovske notranjosti, zato poprimimo tudi rajši sami za pozitivno delo, pojdimo od skupine do skupine, od poedinca do poedinca — prenovimo ga in napravimo ga sposobnega za novo stanovsko življenje, za tisto življenje, ki ga hočemo živeti.

Oni torej, ki sodite stanovsko politiko in delo naših voditeljev, denite na tehtnico vse!

*) Glej članek »Nova orijentacija« itd. v štev. 5. »Učit. Tov.«

JOS. BERNOT:

Učiteljstvo in stavka.

Slovensko učiteljstvo je stalo že enkrat tik pred stavko. Zadnjo jesen je stavkalo učiteljstvo v Nem. Avstriji. V Italiji smo imeli učiteljsko stavko, danes jo imamo v Istri.*) Pred kratkim smo doživeli doma kratko demonstracijsko stavko. Na učiteljskih zborovanjih padajo ostre besede, in beseda stavka nam postaja vedno bolj — lahka. Mislim, da ne bo odveč, če enkrat trezno — brez žolča v srcu — premislimo, kako je pravzaprav z učiteljsko stavko.

Že pred vojno je bilo stališče delojemalca precej težko, vojna je pa pahnila delojemalca naravnost v prepad. Delodajalec se je znal okoristiti z zaslužki pri vojnih dobavah, drugi so začeli z zločinskimi špekulacijami, cene blaga so dvigali umetno, denarna vrednost je padala (pri nas to še katastrofalno pospešeno z razmnožitvijo nekritega papirnatega denarja). Plače oz. mezde so se sicer tudi polagoma dvigale, a v nikakem razmerju z dviganjem cen blaga, t. j. s padanjem vrednosti denarja. Nič čudnega, če je postalo stališče proletarca tako povsod neznosno. Prisiljen je posezati vedno pogosteje po najostrejšem sredstvu — stavki. Tako vidimo kot tipičen pojav povojnega časa v vseh državah stavko na stavko. So to posledice slabega gmotnega položaja, pa tudi tla so danes izredno ugodna za izvedbo vsakega radikalnega sredstva. Pomisliti je treba da je v vojni trpel predvsem in le proletarijat, ki so ga bojujoče se države moralno držale kvišku le s tolažbo, da bojuje za pravico, da se bojuje poslednjikrat, češ: zmagati mora pravica, ki bo dala vsakemu, kar mu gre ter preprečila nove vojne, preprečila oboroževanje, prinesla bratstvo med narode. Wilsonove točke so postale evangelij, na katerega je prisegal ves svet. In danes? Wilsonove točke so pozabljene. Določajo ne narodnostne ampak strategične meje, snujejo tajne zveze, podpirajo obveznosti glede oboroževanja in znaki kažejo, da hočejo »predstavniki narodov« započeti še silnejšo oboroževanje kot je bilo kdaj poprej. In proletarijat? Vidi, da so ga vodili samo za nos, vidi svoje ideale potlačene v novem militarizmu, v novem sovraštvu med narodi, vidi, da se začenja igra z njegovimi žulji, z njegovo krvjo, zopet od kraja. Vidi, da se je bojeval zastonj. Konec vojne ni prinesel smrti militarizmu, privedel pa je ljudstvo v moralno razsulo. Od tod ta splošna nezadovoljnost, ki je tako nalezljiva, da še verižnik ni več zadovoljen s 100 kratnim dobičkom ter hoče imeti še večjega.

Ta nezadovoljnost, ki temelji na razočaranju proletarijata in njegovem ogroženem položaju, je faktor, ki ga vlade žalibog vse pramalo upoštevajo. On giblje namreč proletarijat: vedno širše plasti proletarijata se zavedajo svojega položaja, organizirajo se, in kot nekakšni varnostni ventili reguliraje pritisk med razburjeno maso — stavke.

Preidem na vprašanje: **Kaj je stavka?** Med delodajalcem in delojemalcem obstoja vedno neka pogodba. Po tej je dolžan ta opravljati določeno delo, a oni plačati za gotovo plačo ali mezdo. **Če** eden ne izvrši svoje dolžnosti, je jasno, da je pogodba pretrgana. V tem slučaju lahko delodajalec odslovi uslužbenca oz. uslužbenec zapusti službo. (Seveda postane položaj bolj zamotan pri pogodbah, po katerih rastejo delojemalcu pravice z dobo njegove službe.)

Če ostane pogodba formelno delj časa neizpremenjena, se vendar lahko zgodi, da se izpremeni v istini, in sicer: če vrednost dela ostane na isti višini, vrednost pogojene vsote pa pade (vsled padanja vrednosti denarja). V tem slučaju prejme uslužbenec za isto delo sicer isto pogojeno vsoto denarja, ne pa iste pogojene vrednosti. (Nemoderno naturalno gospodarstvo podobnih sunkov ne pozna, zato vidimo danes mnogo pojavov, ki merijo v naturalno gospodarstvo.) Če stopi v tem slučaju uslužbenec pred delodajalca ter mu reče: treba bo revidirati pogodbo, denarna vrednost je padla, zahtevam denarja toliko več, da dobim popolno pogojeno vrednost — bo delodajalec, če je pravičnik, to razumel ter ugodil, če ni, seveda ne bo ter bo rekel: držim se pogojene vsote, če ti je premalo, poizkusi

* Kakor javljeno že v zadnji številki „Učit. Tovariša", je stavka istrskega učiteljstva prenehala z dnem 11. januarja t. l. Op. uredn.

LISTEK.

I. J.:

Simon Meglič.

Skoro bi bili pozabili na moža, ki je izdihnil med tiskarskim štrajkom 16. okt. pr. l. Bil je to Simon Meglič, nadučitelj v pokoju na Vranskem. Tovariš, ki je deloval v šoli celih 40 let, in ki bi naj bil radi svojega dela zunaj šole za vzgled marsikateremu mlajšemu tovarišu in tovarišici. Zasluži, da mu postavimo tu skromen spomenik.

Simon Meglič je bil rojen leta 1848. v Tržiču na Gorenjskem. Po končanih študijah se je podal na Štajersko ter bil nameščen v Ljutomeru, kjer je služboval par let. Kakor mi je večkrat sam pripovedoval, je bil tu jako priljubljen. Radi njegove živahnosti in dovtipnosti je vse iskalo njegove družbe. Vendar pa ni ostal dolgo v Ljutomeru, ampak se je preselil v Savinjsko dolino na Vransko, kjer si je poiskal družico in kjer je ostal do svoje smrti. Tu je imel tudi svoje posestvo ter je živel nadvse srečno in zadovoljno. Kakega pomanjkanja on ni poznal, tudi takrat ne, ko so bili za učiteljstvo najslabši in najhujši časi.

Na Vranskem se je lotil z vso vnemo dela v šoli. Ljubili so ga otroci, spoštovali tovariši. Leta 1869. ga najdemo med ustanovitelji „Savinjskega učit. društva".

V tistih časih je bilo malo šol in malo učiteljstva. Šole so bile raztresene, oddaljene po več ur druga od druge. Naši takratni tovariši: Brezovnik, Škoflek, Meglič so bili v Savinjski dolini duša vsega takratnega šolskega in učiteljskega gibanja. Ni bilo zborovanja in naj je bilo to v Celju, Šoštanju, Mozirju ali Gornjem gradu, da bi ne bil navzoč tudi tovariš Meglič. Z živo besedo je vnemal svoje tovariše za stanovsko organizacijo, kateri je posvetil v tistih časih ves svoj prosti čas. Nastopal je povsod za pravice in ugled svojega stanu. Delovanje v „Sav. učit. društvu" je bilo v tistih časih jako težavno, če pomislimo, da se je isto raztezalo po sedanjem vranskem, celjskem, gornjegrajskem in še delu šoštanjskega okraja. Stalo je to mnogo truda in denarja. Vendar se tovariš Meglič tega ni ustrašil, ampak je delal po začrtani poti krepko in neustrašeno naprej.

V priznanje zaslug, ki si jih je pridobil pokojni tovariš za našo organizacijo, pred vsem za „Sav. učit. društvo", ga je isto o priliki svoje 50-letnice leta 1914. imenovalo svojim častnim članom.

Napravili smo mu s tem veliko veselja, in mož je imel nemalo zadoščenje, da smo na ta način hvaležno priznali zasluge, ki si jih je stekel za društvo v svojih mladih letih.

L. 1900. je postal nadučitelj na Vranskem. Šola se je razširila v šestrazrednico in obenem preselila v novo šolsko poslopje.

Kot šolski voditelj je bil svojemu podrejenemu učiteljstvu vrl tovariš in svetovalec. Zato smo živeli ž njim v najlepši harmoniji.

Duševno in telesno čvrst je šel leta 1910. v pokoj. Toda možu, navajenemu na delo, se je odprl sedaj obširen delokrog. Posvetil je vse svoje moči občini, posojilnici, okr. zastopu itd. Bil je član vseh narodnih društev ter je do zadnjega aktivno nastopal pri koncertih in gledaliških predstavah kot živahen igralec. Držal se je dosledno načela, da je učitelj prvi poklican v to, da deluje med ljudstvom v prosvetnem oziru. Da, da, Simon Meglič je storil vedno svojo dolžnost v šoli, pa tudi zunaj šole ter ni zapravljal zlatega časa Bogu in narodu!

Zato ga bridko pogrešamo in prav zato ga ohranimo v najlepšem spominu.